

VIJEĆE EUROPE

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

PREDMET VAJAGIĆ PROTIV HRVATSKE

(Zahtjev br.30431/03)

PRESUDA

(Pravična naknada)

STRASBOURG

16. listopada 2008.

*Ova će presuda postati konačnom pod okolnostima utvrđenim u članku 44.
§ 2. Konvencije. Može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.*

U predmetu Vajagić protiv Hrvatske,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

Christos Rozakis, *predsjednik*,

Nina Vajić,

Anatoly Kovler,

Elisabeth Steiner,

Khanlar Hajiyev,

Dean Spielmann,

Sverre Erik Jebens, *suci*,

i André Wampach, *zamjenik tajnika Odjela*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost 25. rujna 2008. godine,

donosi sljedeću presudu koja je usvojena tog datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovom predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 30431/03) protiv Republike Hrvatske kojega su hrvatski državljani, g. Mirko Vajagić i gđa Ružica Vajagić ("podnositelji zahtjeva") podnijeli Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ("Konvencija") dana 4. rujna 2003. godine.
2. U presudi donesenoj 29. lipnja 2006. godine („glavna presuda“) Sud je presudio da je došlo do povrede članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju i članka 13. Konvencije, i da nije bilo potrebno ispitati prigovor na temelju članka 6. Konvencije, koji se odnosio na duljinu postupka, (vidi predmet *Vajagić v. Croatia*, br. 30431/03, 20. srpnja 2006.).
3. Podnositelji zahtjeva potražuju pravičnu naknadu na temelju članka 41. Konvencije, i to na ime materijalne i nematerijalne štete, te u odnosu na troškove i izdatke.
4. Budući pitanje primjene članka 41. Konvencije nije bilo spremno za odluku, Sud ga je pridržao i pozvao Vladu i podnositelje zahtjeva da dostave, u roku od šest mjeseci, svoja pisana očitovanja o tome pitanju, te da osobito obavijeste Sud o mogućem postignutom sporazumu (*ibid.*, § 59., i točka 5. izreke).
5. Podnositelji zahtjeva i Vlada dostavili su očitovanja.

ČINJENICE**I. OKOLNOSTI PREDMETA**

6. Dana 20. veljače 2006. godine Ured državne uprave u Virovitičko-podravskoj županiji, Služba za opću upravu i imovinsko-pravne poslove („Ured u Virovitici“) donio je novu odluku u ovome predmetu te podnositeljima zahtjeva dosudio 214,982.70 hrvatskih kuna (HRK) kao naknadu za njihovu izvlaštenu imovinu.
7. Nakon žalbe podnositelja zahtjeva Ministarstvo pravosuđa je dana 19. svibnja 2006. godine, postupajući kao drugostupanjsko tijelo, ukinulo prvostupanjsku odluku i vratilo predmet na ponovljeni postupak. Dalo je uputu Uredu u Virovitici da utvrdi svrhu korištenja imovine (za stanovanje, poslovnu djelatnost ili poljoprivredu) u vrijeme izvlaštenja, te da utvrdi sadašnju tržišnu vrijednost, kao da se zemljište danas koristi u istu svrhu, zbog čega je trebalo pribaviti novi nalaz i mišljenje vještaka. Glede sadašnje tržišne vrijednosti imovine, prvostupanjsko je tijelo upućeno da pribavi mjerodavne podatke od poreznih vlasti. Međutim, u svojoj je odluci Ministarstvo odlučilo

podnositeljima zahtjeva i dosuditi naprijed navedeni iznos od 214,982.70 HRK kao predujam naknade, zajedno sa zakonskom kamatom zaračunatom od 20. veljače 2006. godine.

8. I podnositelji zahtjeva i Grad Virovitica su zatim podnijeli tužbu Županijskom sudu u Virovitici protiv te odluke, no sud je 21. svibnja donio presudu kojom je odbio obje tužbe i potvrdio odluku Ministarstva. Podnositelji zahtjeva tvrde da su dobili naprijed navedeni iznos od 214,982.70 HRK tek nakon što je presuda postala pravomoćna.
9. Vrhovni je sud nakon toga 23. listopada 2007. godine odbio reviziju podnositelja zahtjeva protiv te presude.

PRAVO

10. Članak 41. Konvencije propisuje:

„Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarne pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.“

A. Materijalna šteta

1. *Tvrđnje stranaka*

(a) Podnositelji zahtjeva

11. Podnositelji zahtjeva potražuju 60.550 EUR za svoje izvlašteno zemljište, tvrdeći da je sadašnja tržišna vrijednost zemljišta pogodnog za građenje u gradu Virovitici 97,22 EUR po kvadratnom metru. Tvrde da se zemljište nalazi u ulici koja predstavlja dio nacionalne ceste koja spaja Mađarsku s jadranskom obalom. Nalazilo se na granici između građevinskih zona I i II grada Virovitica, samo 250 metara od središta grada. Prema podnositeljima zahtjeva, zemljište je bilo pogodno za izgradnju velike komercijalne ili stambene zgrade i početak vrlo unosne poslovne djelatnosti. Podnositelji su u potporu svojeg zahtjeva, a glede točne tržišne vrijednosti građevinskog zemljišta u Virovitici, dostavili kupoprodajni ugovor zaključen u rujnu 2000. godine kojime je grad Virovitica prodao zemljište Hrvatskim telekomunikacijama po cijeni od oko 61 EUR po kvadratnom metru. Isto tako tvrde da je neki Ž.D. prodao svoju zemlju gradu Virovitici za oko 79 EUR po kvadratnom metru. Uputili su i na dva druga kupoprodajna ugovora prema kojima je cijena bila oko 63 EUR i 72 EUR po kvadratnom metru.
12. Podnositelji zahtjeva nadalje potražuju 20.250 EUR za kuću, tvrdeći da je sadašnja tržišna vrijednost kuće ili stana u Virovitici 900 EUR po kvadratnom metru. Na kraju, traže 7.432 EUR za druge građevine na imovini (WC, bunar, šupu, ogradu i garažu).
13. Zbrojno, podnositelji zahtjeva potražuju ukupni iznos od 88.232 EUR, zajedno sa zakonskom kamatom od dana izvlaštenja, i to 19. kolovoza 1976. godine.
14. U odgovoru na tvrdnje Vlade (vidi stavak 18. ove presude), podnositelji zahtjeva prvo tvrde kako naknada koju su primili predstavlja mali i simbolični iznos u usporedbi s dužnom pravičnom naknadom za njihovu imovinu izvlaštenu prije trideset dvije godine.
15. Tvrđnju Vlade da točnu tržišnu vrijednost njihove imovine trebaju utvrditi nadležne domaće vlasti (vidi stavak 19. ove presude), podnositelji zahtjeva smatraju dosta hipokritičnom budući da te vlasti nisu uspjele to učiniti dulje od trideset godina. Stoga

presudu Suda o pravičnoj naknadi vide kao jedinu mogućnost da dobiju odgovarajuću naknadu za svoju izvlaštenu imovinu.

16. Konačno, podnositelji zahtjeva osporavaju podatke na koje se oslanja Vlada (vidi stavak 20. ove presude). Oni su prvo označili porezne vlasti koje su dostavile informacije pristranima, a njihove informacije „čistim birokratskim podacima“. Isto su tako naglasili da su u kupoprodajnim ugovorima koje su dostavili Sudu cijene po kvadratnom metru znatno više od onih koje su dale porezne vlasti. Podnositelji zahtjeva su osporili i mišljenje vještaka na koje se pozvala Vlada, ističući kako je to bilo tek jedno od šest mišljenja vještaka pribavljenih u postupku. Po njihovom mišljenju, to mišljenje vještaka je bilo „najgore“ i vještak koji ga je pripremio „najnesposobniji“, jer je koristio nepouzdanе podatke i nije mu bilo poznato tržište nekretnina u Virovitici.

(b) Vlada

17. Vlada smatra da je zahtjev podnositelja zahtjeva prekomjeran. Tvrdе da nema nikakve uzročne veze između financijskih očekivanja podnositelja zahtjeva i utvrđene povrede.
18. Pozivajući se na sudsku praksu Suda i posebice na presudu u predmetu *Holy Monasteries (The) v. Greece* (9. prosinca 1994., § 71, Series A br. 301-A), Vlada ističe kako članak 1. Protokola br. 1. ne jamči pravo na potpunu naknadu u svim okolnostima, budući da legitimni ciljevi „javnoga interesa“ mogu zahtijevati da naknada bude manja od potpune tržišne vrijednosti. Kad je to tako, i s obzirom na činjenicu da su podnositelji zahtjeva primili naknadu koja po mišljenju Vlade u velikoj mjeri odgovara tržišnoj vrijednosti njihove imovine, Vlada tvrdi da podnositelji zahtjeva nemaju pravo na nikakvu naknadu materijalne štete na temelju članka 41. Konvencije.
19. Odvojeno od činjenice da je podnositeljima zahtjeva dosuđen veliki dio naknade za njihovu imovinu, Ministarstvo je dalo jasne upute prvostupanjskome tijelu kako treba utvrditi preostali dio naknade. Tako su, smatra Vlada, podnositelji zahtjeva mogli dobiti punu naknadu za tržišnu vrijednost svoje imovine prema domaćem pravu. Međutim, ocjena te vrijednosti, čije utvrđenje je uključilo stručno ispitivanje svih mjerodavnih parametara, bila je na domaćim vlastima. Isto tako iz tih razloga Vlada smatra da zahtjev podnositelja zahtjeva za naknadu materijalne štete treba odbiti.
20. Na kraju, Vlada tvrdi da se tržišna vrijednost imovine podnositelja zahtjeva ne može utvrditi jednostavnim pozivanjem na najviše vrijednosti dobivene za zemlju pogodnu za građenje i njihovom primjenom na imovinu podnositelja zahtjeva. Oni su tako odbili zahtjev podnositelja zahtjeva da bi tržišna vrijednost imovine odgovarala iznosu od 60.550, t.j. 97 EUR po kvadratnom metru (vidi stavak 11. ove presude). Umjesto toga, oni su dostavili informacije koje su prikupile porezne vlasti (pismo Ministarstva financija od 17. ožujka 2008. godine) prema kojemu je sadašnja tržišna vrijednost zemljišta pogodnog za građenje u gradu Virovitici dosegla 23 EUR po kvadratnom metru. Uzimajući u obzir tu informaciju, kao i mišljenje vještaka J.H. od 10. studenog 2005. godine, i njegovu dopunu od 26. siječnja 2006. godine, dobivenu u kontekstu mjerodavnog upravnog postupka od strane Ureda u Virovitici, Vlada tvrdi da stvarna tržišna vrijednost imovine podnositelja zahtjeva ne premašuje iznos koji su već primili kao predujam.

2. Ocjena Suda

21. Sud ponavlja da presuda u kojoj utvrdi povredu tuženoj državi nameće pravnu obvezu okončati povredu i ispraviti njene posljedice na način da se ponovno uspostavi, koliko god je to moguće, situacija kakva je bila prije povrede. Ako nacionalno pravo ne

omogućava – ili samo djelomično omogućava – da se povreda ispravi, tada članak 41. ovlašćuje Sud da povrijeđenoj strani dosudi onu naknadu koja se čini odgovarajućom (vidi predmet *Iatridis v. Greece* (pravična naknada) [GC], br. 31107/96, §§ 32-33, ECHR 2000-XI).

22. Sud je u glavnoj presudi utvrdio povredu članka 1., Protokola br. 1 iz slijedećih razloga:

42. U ovome predmetu je prošlo 29 godina bez da je podnositeljima zahtjeva isplaćena bilo kakva naknada, od čega više od osam i pol godina spada u nadležnost Suda *ratione temporis*.

43. [Sud nalazi] da je neaktivnost vlasti dovela do tako dugog proteka vremena između mjere izvlaštenja i procjene imovine.

44. Vlada je nadalje tvrdila da su domaće vlasti postupale bez nepropisnog odugovlačenja i da je bilo doneseno mnogo odluka. Podnositelji zahtjeva se nisu složili, ukazujući na mnogo neuspješnih vraćanja na ponovljeni postupak svojega predmeta prvostupanjskom organu. Sud primjećuje da su odgode u postupku bile uzrokovane uglavnom sukcesivnim vraćanjima na ponovljeni postupak. Kako se predmet radi preispitivanja vraća na ponovljeni postupak obično kao rezultat pogrešaka koje su počinile niže instance, Sud smatra da ponavljanje takvih naloga u okviru jednog sklopa postupaka pokazuje nedostatak postupovnog sustava kako je primijenjen u ovome predmetu (vidi, *mutatis mutandis*, predmet *Wienciszewska v. Poland*, br. 41431/98, stavak 46., 25. studeni 2003.).

45. Zaključno, Vlada nije dostavila nikakav uvjerljiv dokaz kojim bi opravdala to što domaće vlasti tako puno godina nisu odredile konačni iznos dužne naknade. Ta je činjenica dovela do miješanja u vlasnička prava podnositelja zahtjeva, što je po mišljenju Suda, na njih stavilo prekomjeran teret.

23. Sud prvo treba utvrditi omogućava li nacionalno pravo, kako to tvrdi Vlada, ispravljanje posljedica povrede utvrđene u glavnoj presudi (vidi predmet *Almeida Garrett, Mascarenhas Falcão and Others v. Portugal* (pravična naknada), br. 29813/96 i 30229/96, § 19., 10. travnja 2001.). Primjećuje s tim u svezi da je Ured u Virovitici 20. veljače 2006. godine donio novu odluku u ovome predmetu i podnositeljima zahtjeva dosudio 214.982,70 HRK kao naknadu za njihovu izvlaštenu imovinu, ali da je 19. svibnja 2006. godine Ministarstvo pravosuđa – nakon žalbe podnositelja zahtjeva – ukinulo tu odluku i vratilo predmet na ponovljeni postupak. Sud isto tako prima na znanje činjenicu da je Ministarstvo u svojoj odluci odlučilo podnositeljima zahtjeva dosuditi 214.982,70 HRK kao predujam naknade zajedno sa zakonskom kamatom koja se računa od 20. veljače 2006. godine, te da su podnositelji zahtjeva primili taj iznos. Međutim, podnositelji zahtjeva su dalje pobijali odluku Ministarstva pred Županijskim sudom u Varaždinu i, kasnije, pred Vrhovnim sudom. Dok je postupak u predmetu trajao pred ovim sudovima, Ured u Virovitici nije – usprkos činjenici da je odluka Ministarstva bila konačna i ovršna u smislu upravnog prava - ni na koji način postupio po njoj, tj. propustio je iskoristiti to vrijeme kako bi prikupio informacije za koje ga je Ministarstvo uputilo da ih treba pribaviti.

24. Kad je to tako, Sud ne može drugačije nego zaključiti da – usprkos djelomičnoj naknadi isplaćenoj podnositeljima zahtjeva – situacija zbog koje je utvrdio povredu članka 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju i članka 13. Konvencije u glavnoj presudi nije bitno popravljena. Dovoljno je primijetiti da je došlo do još jednog ukidanja i vraćanja na ponovljeni postupak, što je dovelo do toga da je postupak u predmetu ponovno u tijeku pred prvostupanjskim upravnim tijelom i da podnositelji zahtjeva još uvijek nisu primili potpunu naknadu za svoju izvlaštenu imovinu. U takvim okolnostima, tražiti da podnositelji zahtjeva čekaju konačni ishod mjerodavnog upravnog postupka, koji je do sada trajao više od deset godina i osam mjeseci nakon ratifikacije, teško da bi bilo u skladu sa zamisli djelotvorne zaštite ljudskih prava, te bi dovelo do situacije nespojive s ciljem i predmetom Konvencije (vidi predmete *De*

Wilde, Ooms and Versyp v. Belgium (članak 50.), 10. ožujak 1972., § 16., Series A br. 14; naprijed citirani predmet *Almeida Garrett, Mascarenhas Falcão and Others v. Portugal* (pravična naknada), § 20. i *Jalloh v. Germany* [GC], br. 54810/00, § 129., 11. srpnja 2006.).

25. Sud stoga nalazi da nacionalno pravo omogućava, u najboljem slučaju, tek djelomično ispravljanje posljedica utvrđene povrede te stoga smatra da podnositeljima zahtjeva treba dosuditi pravičnu naknadu (vidi naprijed citirani predmet *Almeida Garrett, Mascarenhas Falcão and Others v. Portugal* (pravična naknada), § 21.) koja odgovara razlici između vrijednosti njihove imovine i naknade koju su dobili na nacionalnoj razini.
26. Sud nadalje ponavlja da se u mnogim predmetima zakonitoga izvlaštenja, kao što je izvlaštenje zemljišta radi izgradnje ceste ili u druge svrhe „u javnome interesu“, tek potpuna naknada može smatrati razumno povezanom sa vrijednošću imovine (vidi predmet *Former King of Greece and Others v. Greece* [GC] (pravična naknada), br. 25701/94, § 36., 28. studeni 2002.). Međutim, kako točno ističe Vlada, legitimni ciljevi „javnoga interesa“, kao što su oni kojima teže mjere gospodarske reforme ili mjere predviđene za postizanje veće socijalne pravde, mogu zahtijevati manju naknadu nego što bi to bila potpuna tržišna vrijednost (*ibid.*). Ipak, ovaj se predmet tiče izvlaštenja koje nije niti bilo provedeno kao dio procesa gospodarske, socijalne ili političke reforme, niti je bilo povezan s bilo kojim drugim specifičnim okolnostima. Štoviše, čini se da čak i mjerodavno domaće pravo traži da dužna naknada podnositeljima zahtjeva odražava sadašnju tržišnu vrijednost imovine, imajući na umu njeno korištenje u trenutku izvlaštenja (vidi stavak 7. ove presude). Prema tome, Sud u ovome predmetu ne nalazi nikakav legitimni cilj u „javnome interesu“ koji bi mogao opravdati naknadu manju od tržišne vrijednosti (vidi, *mutatis mutandis*, predmet *Scordino v. Italy (br. 1)* [GC], br. 36813/97, § 102., bit će objavljena u ECHR 2006).
27. S tim u svezi Sud primjećuje da se imovina podnositelja zahtjeva sastojala od 622 kvadratna metra zemljišta pogodnog za izgradnju, s kućom od 25,73 kvadratna metra, šupom, garažom, WC-om, bunarom i ogradom (vidi stavak 5. glavne presude).
28. S obzirom na činjenicu da je imovina podnositelja zahtjeva izvlaštena 1976. godine i uzimajući u obzir informacije koje su dostavile stranke, posebice nekoliko nalaza vještaka pribavljenih tijekom domaćeg postupka, i iznos naknade koji su podnositelji zahtjeva već primili na domaćoj razini, Sud smatra razumnim podnositeljima zahtjeva zajedno dosuditi iznos od 11.000 EUR na ime materijalne štete, uz sve poreze koji bi mogli biti zaračunati na taj iznos.

B. Nematerijalna šteta

29. Podnositelji zahtjeva potražuju 100.000 EUR na ime nematerijalne štete.
30. Vlada osporava taj zahtjev kao prekomjeran i nepotkrijepljen.
31. Sud nalazi da su podnositelji zahtjeva sigurno pretrpjeli nematerijalnu štetu. Presuđujući na pravičnoj osnovi, svakome podnositelju zahtjeva dosuđuje 4.000 EUR s tog naslova, uz sve poreze koji bi mogli biti zaračunati na taj iznos.

C. Troškovi i izdaci

1. *Tvrđnje stranaka*

32. Podnositelji zahtjeva potražuju, posebice, 3.180 hrvatskih kuna (HRK) na ime troškova i izdataka nastalih pred domaćim vlastima i 75.880 HRK na ime onih nastalih pred Sudom, od čega 67.920 za pravno zastupanje i 7.960 HRK za troškove prijevoda.
33. Vlada osporava te zahtjeve. Primjećuju, osobito, da podnositelji zahtjeva nisu dostavili nikakav dokaz da su stvarno podmirili bilo kakve troškove za zastupanje pred Sudom.

2. *Ocjena Suda*

34. Prema sudskoj praksi Suda, podnositelj zahtjeva ima pravo na naknadu svojih troškova i izdataka samo ukoliko je dokazao da su oni stvarno i nužno nastali i da su bili razumni s obzirom na količinu.
35. U ovome predmetu, uzevši u obzir informacije koje posjeduje i naprijed navedene kriterije, Sud smatra razumnim dosuditi iznos od 530 EUR za troškove i izdatke u domaćem postupku, uz sve poreze koji bi mogli biti zaračunati podnositeljima zahtjeva.
36. Glede zahtjeva podnositelja zahtjeva za naknadu troškova i izdataka nastalih pred njim, Sud primjećuje da nisu dostavili nikakve mjerodavne podupiruće dokumente za troškove svoga pravnog zastupanja, iako su bili pozvani da to učine. Slijedi da u tom pogledu taj dio zahtjeva podnositelja zahtjeva nije u skladu sa zahtjevima navedenim u Pravilu 60., stavku 2. Poslovnika Suda. Sud ga stoga odbija (Pravilo 60., stavak 3.). S druge strane, sud podnositeljima zahtjeva dosuđuje 1.100 EUR za troškove prevođenja, uz sve poreze koji bi mogli biti zaračunati na taj iznos.

D. Zatezna kamata

37. Sud smatra primjerenim da se zatezna kamata temelji na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke uvećanoj za tri postotna boda.

IZ TIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *presuđuje*

(a) da tužena država podnositeljima zahtjeva treba, u roku od tri mjeseca od dana kad presuda postane konačnom u skladu s člankom 44. stavkom 2. Konvencije, isplatiti slijedeće iznose koje treba pretvoriti u nacionalnu valutu tužene države prema tečaju važećem na dan namirenja:

- (i) podnositeljima zahtjeva zajedno 11.000 EUR (jedanaest tisuća eura), uz sve poreze koji bi mogli biti zaračunati, na ime materijalne štete;
- (ii) svakom podnositelju zahtjeva 4.000 EUR (četiri tisuće eura) uz sve poreze koji bi mogli biti zaračunati, na ime nematerijalne štete;
- (iii) podnositeljima zahtjeva zajedno 1.630 EUR (tisuću šesto trideset eura) uz sve poreze koji bi mogli biti zaračunati, na ime troškova i izdataka;

(b) da se od proteka naprijed navedena tri mjeseca do namirenja na naprijed navedeni iznos plaća obična kamata prema stopi koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećana za tri postotna boda;

5. odbija ostatak zahtjeva podnositelja zahtjeva za pravednu naknadu.

Sastavljeno na engleskome jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana 16. listopada 2008. godine u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

André Wampah
tajnik Odjela

Christos ROZAKIS
Predsjednik